

A debreceni egyetemisták és a szélsőjobb

(A Campus-lét kutatás online adatbázisának kvantitatív elemzése)

Bevezetés

A jobboldali, legfőképpen a szélsőjobboldali szervezetek vizsgálata aktuális téma, hiszen a 2009-es Európa Parlamenti választások és a 2010-es Országgyűlési választások bebizonyították a szélsőjobboldali erők térnyerését. Kutatásom során vizsgálni kívánom mind a szélsőjobboldali szervezeteket, mind az egyes hallgatók értékeit, értékvilágát. Arra vagyok kíváncsi, melyek azok a magyarázó változók, amelyek hatással vannak az egyén politikai gondolkodására, szélsőjobboldali eszmék iránti fogékonyságára. Hogyan határozza meg a családi háttér, a médiafogyasztás, az életvitel a politikáról való gondolkodást és az általános értékrendet?

Az egyes évfolyamokban az említett eszmék elterjedtségét és megítélését mérem fel. Azt kutatom, részévé váltak-e az egyes évfolyamok csoportnormájának a jobboldali radikális eszmék, vagy ezekre az elszigeteltség jellemző?

A kutatás beleilleszkedik a Campus-lét kutatásba, a csoportdinamikával foglalkozó munkacsoport kutatásába. A kutatás on-line kérdőívének egyes kérdései kiváló kvantitatív elemzési alapot nyújtanak a témában.

A jobboldal a rendszerváltástól napjainkig

A politikai jobboldalt az elmúlt 20 évben leginkább a széttagoltság jellemezte. A rendszerváltás utáni első szabad választás eredményeképpen a jobboldal alakított kormányt Magyarországon, a Magyar Demokrata Fórum vezetésével. A Független Kisgazdapárt és a Kereszténydemokrata Néppárt koalíciós partnerekként vettek részt a kormányban, az FKgP később, a koalícióból kilépve ellenzékbe került. Az Antall-i politika révén az MDF kompromisszum-képes, nyugodt jobboldali erőként kormányzott, a polgárosodást zászlajára tűzve. A privatizáció levezénylése során a késő-kádári elit boszorkány-üldözése helyett a lassú, alkukra épülő elitcsere végig vitelét támogatta a kormány, emiatt sokak szerint ez az elitcsere csak felemásan ment végbe. Az 1994-es választások a jobboldal vereségével, ellenzékbe kerülésével zárultak. Az MDF-ben bomlási folyamat indult el, a nemzeti liberálisok ellenezték, a népnemzetiek támogatták a radikálisabb jobboldali politikát folytató FKgP-hez való közeledést. 1996-ban többen kiváltak a volt

[Ide írhatja a szöveget]

kormánypartból, megalakítva a Szabó Iván nevével fémjelzett Magyar Demokrata Néppártot. Az MDF elérte mélypontját.

A jobboldali pártok gyengülését, és az ezáltal keletkező politikai vákuumot a Fidesz az erősebb, nemzeti politizálás felé fordulva igyekezett kihasználni. Megszületett az ötlet, hogy a párt alakuljon polgári pártból polgári szövetséggé, fogja össze a széthullott jobboldalt, és a megalakuló szövetségben legyen vezető szerepe. Azáltal azonban, hogy az MDF törpepárt lett, a KDNP pedig ellenezte a Fidesszel való összefogást, a polgári szövetséggé alakulás ötletéről hamar letettek a Fidesz döntéshozói. Az összefogáshoz, és ebben vezető szerep kiharcolásához a Fidesznek bizonyítania kellett kormányzókéességét, és személyi alternatívát kellett felmutatnia, amelyet a széthúzó jobboldali erők képesek elfogadni. Ekkorra tehető Orbán Viktor vezér szerepének kialakulása, akit a párton kívüli jobboldaliak is elfogadtak, és személyével a megalakulása óta liberális Fidesz „bebocsátást nyert” a jobboldal pártjai közé. Az erős vezér szerep mellett fontos volt, hogy Orbán retorikájában egyre erősebben jelentkeztek a nemzeti kérdések és a szimbólumokat használó, érzelmekre hatni igyekvő eszközök. Az új politikai irányvonalnak és Orbán személyének köszönhetően 1998-ra a Fidesz képes volt összefogni az ellenzék erőit, és megnyerni a választásokat. A választási sikernek természetesen nem csak a jobboldal egységes fellépése volt az oka. A kormánypartok hibái is erősen hozzájárultak a jobboldal sikeréhez, ezek közül is legnagyobb mértékben a már végrehajtása előtt is népszerűtlen Bokros-csomag. Minden esetre a kormánytól elfordulók számára egységes, kormányképes alternatívát tudott felmutatni a jobboldal (vagy legalább is ezt a képet sikerült kialakítania). Az új kormány szembehelyezkedett az Antall-i politika rendszerváltás után kötött kompromisszumaival.

Az 1998-2002 közötti ciklusban a Fidesz minden áron a jobboldal centralizálására törekedett, melyet 2002-re sikerült is elérnie. Az FKgP „leszámításával”, az MDF-el és Miép-el kötött kiegyezéssel Fidesz vezette egységes jobboldal alakult ki. (Wéber 2010)

A 2002-es választási vereség ellenére a Fidesz képes volt megtartani vezető pozícióját a jobboldalon, Orbán Viktor pedig vezető szerepét a Fideszen belül. A 4 év kormányzás alatt sikerült egy könnyen mozgósítható, a nemzetiségi kérdésben és a rendszerváltáskor elmaradt, kádári nomenklatúrával és annak örököseivel szembeni elszámolás (leszámolás) kérdésében elkötelezett tömegbázist kialakítani. A tömegbázis lehetővé tette, hogy a Fidesz eszköztárának

[Ide írhatja a szöveget]

meghatározó kelléke legyen az utcai politizálás, és a gyakran szimbólumokat használó, érzelmekre ható politizálás.

A 2006-2010-es ciklusban a szélsőjobboldal megerősödése figyelhető meg. A Miép a 2002-es választási veresége (nem érte el a parlamenti küszöböt) után súlytalan törpepárttá válásával, a Jobbik megjelenésével a szélsőjobboldal pártja és a szélsőjobboldali eszmékre fogékony tömegbázis egymásra talált. A 2009-es Európai Parlament-i választások és a 2010-es Országgyűlési választások eredményei általában a jobboldal, de leginkább a szélsőjobboldal robbanásszerű erősödését mutatták.

A láttelep 2009 vizsgálat (Gimes – Juhász – Kiss – Krekó 2009), hazai és nemzetközi közvélemény-kutatások alapján vázolja fel azokat az attitűdöket, értékmintázatokat, amelyek fogékonnyá tesznek a szélsőséges eszmékre. A vizsgálat az alábbi tényezőket mutatta ki, melyek jellemzik ezt az attitűdöt:

- Az alkotmányos rendszerrel szembeni elégedetlenség
- A „politikus-unalom”, az újdonság iránti vágy
- EU-szkepticizmus
- Tekintély-elvűség
- Elégedetlenség a közbiztonsággal
- Krónikus pesszimizmus
- Előítéletesség
- Fogékonyság az összeesküvés-elméletekre

A társadalmi bizalom alacsony szintje, a „tekintélyvákuum” és a politika jobbra tolódása olyan kontextuális tényezők, amelyek erősítették a fogékonyságot a szélsőségekre. Az, hogy a mindenkori kormányzat a szélsőségesekkel szembeni fellépést jogi eszközökkel próbálja megoldani, nem pedig a folyamatok háttérében lévő társadalmi-gazdasági feszültségek feloldásával, inkább tüneti, mint tényleges kezelése a problémának.

A szélsőjobboldal terminológiája

Tekintve, hogy tanulmányom egyik vizsgálati témája a debreceni egyetemisták szélsőjobboldalhoz fűződő viszonya, célja ezen viszony okainak feltárása, szükséges a szélsőjobboldaliság, mint politikai eszmerendszer definiálása. A nemzetközi és magyar szakirodalomban több különböző megfogalmazása létezik ennek a politikai irányvonalnak, és

[Ide írhatja a szöveget]

mivel minden megfogalmazás magában hordoz valamiféle értékítéletet, nagyon nehéz megfelelően, objektíven körülírni a szélsőjobboldaliságot. Már maga a megnevezés is vita tárgya lehet, hiszen a gyakran használt szélsőjobboldal kifejezés önmagában véve egy politikai szélsőséget vizionál, a normától, a középtől való eltérésre, marginalitásra utal. Az itthon ritkábban használt, de külföldön jobban elterjedt radikális jobboldal kifejezés sokkal inkább feltételezi az alkotmányos rend elfogadását.

A fogalom tisztázatlansága következtében az elnevezés a politika eszközevé vált. Az utóbbi években a szélsőjobboldaliság terminus mellett egyre inkább két megnevezés terjedt el a közbeszédben: a nemzeti radikalizmus (amely főleg a MIÉP fogalomhasználatához köthető) címke, majd a közelmúltban a nemzetközileg is elterjedt jobboldali radikalizmus (a Jobbik kommunikációja révén) kifejezés. (Filippov 2011)

A tanulmányomban a szélsőjobboldali kifejezést használom, tudatában a címke negatív értéktartalmával. Ennek oka, hogy a köznyelvben ez a kifejezés terjedt el leginkább azzal a politikai eszmerendszerrel kapcsolatban, amelyet vizsgálok. Másik, kevésbé elméleti érv a szélsőjobboldal kifejezés mellett az, hogy az online adatbázis kérdőíve, amelyet ez a tanulmány elemezni hivatott, szintén ezt a kifejezést alkalmazza, így ettől nem lenne praktikus eltérnem (a kérdések elemzését nagyban nehezítené egy új kifejezés bevonása a kérdésekben szereplők helyett). A kifejezés negatív csengése ellenére az elemzésben a szélsőjobboldali eszmerendszert, annak követőit, az ideológiát elfogadó vagy támogató csoportokat objektíven fogom vizsgálni, tartózkodom minden értékítélettől.

A szélsőjobboldali eszmerendszer definiálása, hasonlóan a megnevezés körüli vitákhoz, széles körű spektrumon mozog. Mudde kutatása (Mudde 2000, idézi Filippov 2011) összesen 50 különböző definíciót említ, ezek közül 26-ot vizsgálva 5 közös jegyet említ meg, amelyeket minden definíció tartalmaz a szélsőjobboldaliság körülhatárolására:

- nacionalizmus
- rasszizmus
- xenofóbia
- demokráciaellenesség
- erős állam követelése

Ez a halmazszerű leírás jól alkalmazható a tanulmányom során, hiszen az elemzett adatbázis több, faktorok felállítására alkalmas kérdést tartalmaz ezen jellemzők mérésére, így (megint csak

[Ide írhatja a szöveget]

praktikus okokból), a Mudde által leírt 5 jellemző segítségével próbálom „tetten érni” a szélsőjobboldali gondolatrendszert a Debreceni Egyetem hallgatói körében.

A szélsőjobboldal koránt sem egységes, inkább politikai gyűjtőfogalomnak tekinthető, két fő alcsoportja a fajvédők és nemzetiszocialisták. A fejtől a konzervativizmusból fakadó irányzat. A fajok harcában veszélyeztetettnek tartott nemzeti közösség „önvédelmet” helyez a középpontjába, „amelynek (gazdasági, szociálpolitikai, kulturális es politikai) eszközrendszerét a fennálló rendszer kereteit feszegetve, de azokon belül jelöli ki.” (Filippov 2011). A nemzetiszocializmus azonban olyan eszmerendszer, „amely deklaráltan a demokrácia, a liberalizmus es a kommunizmus riválisaként, a politika, a társadalom es a gazdaság egészének (biológiai értelemben felfogott) faji alapon történő, gyökeres átalakítását tűzi ki célul.” (u. o.)

Beszélhetünk még a fasisztákról, akiket az olasz mozgalomhoz hasonló, nemzeti összefogást és totális államot sürgető irányzatok képeznek, de a köznyelvben a „fasiszta” kifejezés gyakran lefedi a teljes szélsőjobbot.

Jelen tanulmányomnak nem célja, hogy elkülönítse ezeket az irányzatokat, kibogozza az eléggé kusza és máig tisztázatlan határokat a szélsőjobboldalon belül. Mivel én a szélsőjobboldali gondolatrendszer kialakulásának, a szélsőjobboldali csoportokhoz tartozásnak a magyarázó változóit kívánom vizsgálni, elfogadom a Mudde-féle 5 jellemzőt, mint a szélsőjobboldali gondolkodás sajátjait, és nem vizsgálom az különböző irányzatok, alcsoportok vizsgálatára (ezzel együtt persze elismerve, hogy ezek a néha egymással is viaskodó irányzatok koránt sem vehetőek „egy kalap alá”, mindössze az én kutatási témám nem teszi szükségessé a további vizsgálatát).

Politikai szocializáció

Tanulmányomban politikai szocializációnak tekintem azt az egész életen át tartó folyamatot, melynek során, az egyén és a társadalom folyamatos interakciói révén, az egyén politikai személyisége kialakul. Megtanul tájékozódni a társadalomban, kialakul politikai és közösségi identitása, nemzeti és politikai csoportidentitása, politikai értékrendje és világképe (Szabó-Falus 2000, Szabó 2009).

A politikai szocializáció folyamata beleilleszkedik az alapszocializációba, nem választható el attól. A folyamat során a társadalom intézményei kész világképet adnak át az új nemzedékeknek, amelyet az új nemzedék érdekei szerint alakít, újraértelmez. (Szabó 2009)

[Ide írhatja a szöveget]

A politikai szocializáció tényezőit formális és nem formális elemek alkotják. Formális az iskola, egyház, különböző intézmények, szervezetek, nem formális tényezők a család, kortársak (szemtől szembeni kapcsolatok); kulturális minták, világkép konstrukciók, magatartási és cselekvésminták (kulturális tényezők); alap és egyéb tematikák (diskurzív tényezők) és tapasztalatok, élmények (u. o.).

A felsorolt politikai szocializációs tényezőket, mint magyarázó változókat vontam be a modellbe (azokat, amelyeket a kérdőív alapján lehetőség volt bevonni). Az elemzés célja, hogy meghatározzam a bevont tényezők milyen irányú és mértékű hatással vannak a Debreceni Egyetem hallgatóinak politikai identitására, csoportidentitására és világképére (lásd. változó-modell fejezet)

RECON demokráciavizsgálat

A RECON program (Reconstituting Democracy in Europe) program keretében készült az az összehasonlító vizsgálat, mely budapesti egyetemisták demokráciáról alkotott képét és attitűdtípusait hasonlítja össze Európa 20 másik egyetemének hallgatóival (Heller - Kriza – Kurucz 2009). A vizsgálat magyarországi mintáját a budapesti ELTE-n vették fel a kutatók, összesen 40 hallgatóval készült Q-teszt (egy módszer a politikai identitás dimenzióinak mérésére) és interjú.

A kutatás módszertani különlegessége, hogy a kvantitatív eredményeket interjúk adatfelvétellel kapcsolja össze, jobban feltérképezve az egyes attitűd-típusok motivációját.

A magyarországi eredmények 4 attitűdtípust vázolnak fel: az első a liberális identitású faktor, a második az ún. „macsó nemzeti identitású” faktor, a harmadik az utilitarista, a negyedik pedig szintén nemzeti identitású, de sokkal inkább empatikus-emocionális, mint a második attitűdtípus. (Heller - Kriza – Kurucz 2009)

Az első attitűdtípus, a liberális identitás két megkülönböztető kérdése: „A személyes szabadságot és választást meg kell védeni”, „Az EU tartsa tiszteletben, költsön több pénzt a betartásra, és harcoljon az egyetememes emberi jogokért”. Ezekre az állításokra az ebbe a típusba tartozók általában magas prioritás-pontszámot adtak. A csoport tagjai fontosnak tartják még a kulturális autonómiát („minden közösségnek joga van a különbözőséghez, amíg mások szabadságát nem sértik ezzel”), és a nemek közötti egyenlőséget. Az interjúkból kiderül, hogy a liberális identitású

[Ide írhatja a szöveget]

hallgatók a kulturális szabadság kérdésében gyakorta asszociálnak a Magyar Gárda szervezetére és akcióira, amelyeket elítélnék.

A második típus, a „macsó nemzeti” attitűd megkülönböztető állításai: „Büszke vagyok rá, hogy magyar vagyok” és „Magyarország az otthonom”. Érdekes módon, ha nem is ilyen mértékben, de magas prioritást élvez a „Büszke vagyok rá, hogy európai vagyok” állítás is, tehát a csoport nemzeti identitásán kívül erős európai identitással is bír. A csoport tagjai jellemzően szkeptikusak a demokráciával szemben. Véleményük szerint az EU-nak nem a globális, hanem az európai problémákkal kellene foglalkoznia. A második típus tagjai körében átlag feletti prioritást kapott a „Nőknek inkább a család mellett a helyük” és a „Nőknek kevesebbet kellene foglalkozniuk a karrierjükkel”. Látszólagos ellentmondás, hogy a csoport nagy része emellett egyetért a „Nők és a férfiak egyenlők” állítással. A szerzők azzal oldják fel ezt az ellentmondást, hogy valószínűleg a csoport tagjai elvben elismerik a nők egyenjogúságát, de a gyakorlatban háziasszony szerepet képzelnek el a nők számára.

Az utilitarista hallgatók számára a legfontosabb állítások az EU gazdasági előnyeihez kapcsolódnak. Az „eurónak el kell terjednie egész Európában”, „Nem szabad lemaradnunk a fejlődésben lévő Európától”. A válaszadók leginkább az EU anyagi lehetőségeire helyezik a hangsúlyt, szeretnék az EU más, fejlettebb országaiban munkát vállalni, esetleg letelepedni, kihasználni az EU nyújtotta magasabb életszínvonal lehetőségét. Ezen hallgatói csoport attitűdjei korrelálnak legkevésbé a negyedik, a szerzők által Hestia (a görög mitológiában a szív istennője, a családi béke őrzője) attitűd-típusnak nevezett faktorról.

A negyedik, Hestiáról elnevezett attitűdtípus megkülönböztető állításai: „Ha elköltöznék, hiányozna a megszokott életem”, „Magyarország az otthonom” és „Büszke vagyok rá, hogy magyar vagyok”. A negyedik típus legnagyobb mértékben a második, „macsó nemzeti” attitűddel korrelál, azonban kiegészül egy empatikus-emocionális attitűddel. Jellemzően a második típusba férfiak, a negyedikbe női hallgatók tartoznak. A két faktor tulajdonképpen az erős nemzeti identitás férfi és női változata. Ez a különbség egyrészt az EU globális szerepéről alkotott véleményben (a negyedik faktorba tartozók szerint, ellentétben a második faktorról, az EU-nak segítenie kell a szegényebb országokat), másrészt a politikai hatalom alkalmazásában különbözik (az erős nemzeti identitású női hallgatók elítélik az „erőből politizálást”, ellentétben a férfiakkal). (Heller - Kriza – Kurucz 2009)

[Ide írhatja a szöveget]

A RECON magyarországi vizsgálata több szempontból is értékes összehasonlítási alapot nyújt a kutatásom számára, mind európai, mind magyarországi (regionális) értelemben. A Q-módszer debreceni használatával és hasonló kiértékelésével össze kívánom vetni a DE hallgatóinak attitűd-típusait a RECON kutatásban szereplő fővárosi hallgatókéval, valamint más európai egyetemek demokráciáról alkotott képével.

Változó-modell

Az online kérdőív széles körben térképezi fel a Debreceni Egyetem hallgatóinak életmódját, anyagi háttérét, médiafogyasztását, stb. A kérdések széleskörűsége lehetővé teszi számos magyarázó változó bevonását, amelyek politikai identitásra gyakorolt hatását az elemzés során megvizsgálom. Az elemzéshez az SPSS statisztikai szoftver 16-os verzióját alkalmaztam, amely elterjedt eszköz a hasonló, kvantitatív adatelemzéshez.

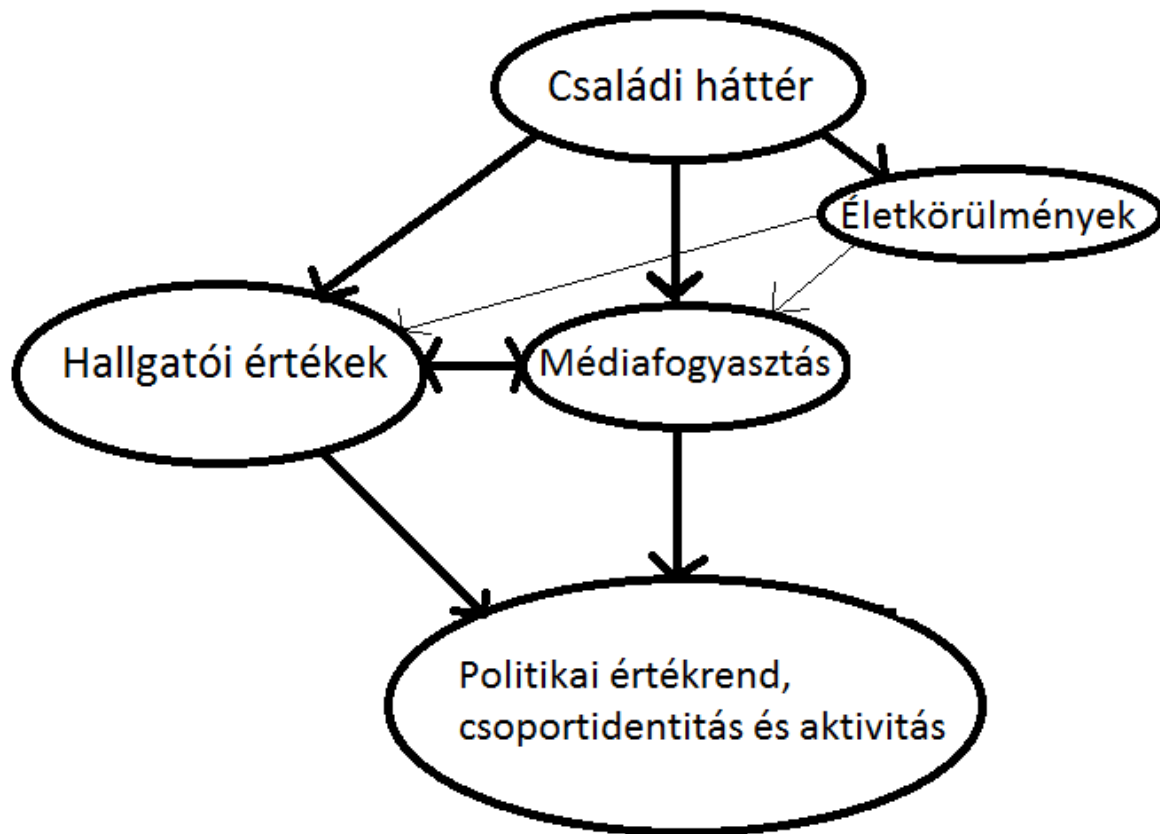
A felállított változó-modell számos változót tartalmaz, ezeket csoportokba rendezve 5 főváltozót hoztam létre:

- Családi háttér
- Életkörülmények és életvitel
- Médiafogyasztás
- Hallgatói értékrend
- Politikai értékrend, csoportidentitás és aktivitás

A modell (1. kép) a főváltozók közötti lehetséges kapcsolatokat írja le, ezen kapcsolatok mentén végzem az elemzést. A főváltozók közül magyarázó változók a családi háttér és az életkörülmények és életvitel változók (melyek áttételes hatással vannak a függő változóra), köztes változók a médiafogyasztás és hallgatói értékek (melyek közvetlen hatással vannak a függő változóra), függő változó pedig a politikai értékrend, csoportidentitás és aktivitás.

[Ide írhatja a szöveget]

1. kép: A változó-modell

A főváltozókat több alváltozó, úgynevezett indikátor segítségével mérem. A számos, különböző indikátor összefésülésére a faktoranalízis és főkomponens-elemzés módszereit alkalmazom. Ezekkel a módszerekkel azt vizsgálom meg, hogy az egyes főváltozóknak milyen dimenziói, megközelítési módjai léteznek. A nagyszámú indikátorból jóval kevesebb faktort (indikátorcsoportot) képezek, amelyekkel könnyebb további, főváltozók közötti összehasonlításokat végezni.

A családi háttér változócsoporthoz az anya és apa iskolai végzettsége, a családdal folytatott beszélgetések témái és gyakorisága, valamint a családtól kapott anyagi segítség mértéke tartozik. Az életkörülmények és életvitel főváltozó, ahogy a neve is mutatja, két témakör összevonása, az életkörülményekre vonatkozó (jövedelem, lakástípus, tartós fogyasztási cikkek birtoklása) és az életvitelre vonatkozó (szórakozási és szabadidő-eltöltési szokások) indikátorok is ide tartoznak.

[Ide írhatja a szöveget]

Az összevonás oka, hogy a két indikátorcsoport erősen korrelál egymással, logikailag is szorosan összetartoznak, így nem láttam értelmét különválasztani őket. A médiafogyasztáson belül vizsgálom a nem politikai médiatartalmak fogyasztását, a fogyasztás gyakoriságát és az internet használati szokásokat. A hallgatói értékek főváltozóhoz tartoznak a sztereotípiák, előítéletek, jövőkép és a nem politikai csoportelkötelezettség. A függő főváltozót a politikai jellegű médiumok fogyasztásával, illetve a politikai csoportelkötelezettséggel határozom meg.

A változó-modellbe bevont főváltozók vizsgálatán kívül fontos úgynevezett kontroll változók bevonása. Ezek olyan, főleg demográfiai változók, amelyek adott esetben torzíthatják az eredményeket azáltal, ha egyenlőtlenül oszlanak el a vizsgált változók egyes értékei esetén (például, ha a férfi hallgatók körében gyakoribb a politikai médiafogyasztás, mint a nők esetében, és a bejárós hallgatók nagy része férfi, a nem változó bevonása nélkül az a csalóka kép rajzolódhat ki a kutató előtt, hogy a bejárós hallgatók hajlamosabbak politikai műsorokat nézni, mint a nem bejárósak).

Az elemzésbe a következő kontroll változókat vontam be:

- Nem
- Az intézményben töltött félévek száma
- Szak

A családi háttér közvetlen hatása a politikai identitásra

Azt, hogy milyen szerepük van a szülőknek a Debreceni Egyetem hallgatóinak szocializációjában, és ezen belül a politikai szocializáció milyen helyet tölt be, a Campus-lét kutatás online kérdőívének adatai alapján vizsgáltam. A hallgatók és a szülők kapcsolatát és ennek jellegét feltáró kérdés a szülő-hallgató kapcsolat 8 területére kérdez rá, ezek gyakoriságát méri. Az 1. táblázat bemutatja, hogy a politikai szocializációhoz kapcsolódó terület, a „beszélgetés politikai, közéleti kérdésekről” összességében a legkisebb gyakorisággal fordul elő.

[Ide írhatja a szöveget]

1. táblázat: A szülők kapcsolata a kérdezett hallgatókkal (összesen, % és mérleg-index)

	Gyakran	Ritkán	Soha	mérleg-index
érdeklődnek a tanulmányaimról	89	8.8	1	88
érdeklí őket, hogy mit csinálók szabadidőmben	83.3	15	1.7	81.6
bevonnak a házimunkába	77.2	21.4	1.2	76
érdeklődnek a barátaimról	66.7	29.9	2.7	64
bevonnak a családi döntésekbe	65.7	29.3	3.9	61.8
a szüleim beszélgetnek velem könyvekről, filmekről	46.7	46.6	6.5	40.2
elmondják a véleményüket a párkapcsolatomról	49	39.5	10.8	38.2
beszélgetnek velem politikai, közéleti kérdésekről	45.9	43.7	10.1	35.8

Női és férfi hallgatók

A szülők politikai szocializációra gyakorolt hatását a férfi és női hallgatók esetében kereszttábla-elemzéssel vizsgáltam meg, amely nem mutatott ki szignifikáns különbséget ($p=0.054$). Mivel a kereszttábla-elemzéssel két nominális változó függetlenségét szokás vizsgálni, szükségesnek tartottam a változók közötti összefüggést variancia-analízisnek is alávetni (Székelyi – Barna 2008), az eredmény szintén nem szignifikáns (2. táblázat).

2. táblázat: A nem és a politikai, közéleti beszélgetések gyakoriságának összehasonlítása variancia-analízissel

	Variancia	Szignifikancia értéke (p)
Külső	0,035	0.775
Belső	1029,554	
Összesen	1029,589	

Az analízis a függő változó (politikai, közéleti beszélgetések gyakoriság) varianciáját (teljes variancia) veti össze ugyanezen változó független változó (nem) attribútumai szerint csoportosított (nők és férfiak) csoporton belüli varianciájával (belső variancia). A két variancia különbségét külső, más néven magyarázott varianciának nevezzük. Minél nagyobb a külső variancia értéke, annál többet sikerült „megmagyarázni” a függő változó varianciájából a független változó bevonásával, azaz annál nagyobb a független változó hatása a függő változó

[Ide írhatja a szöveget]

értékére. A p érték (3. oszlop) annak a valószínűségét mutatja meg, hogy a két változó teljesen függetlenek egymástól, nincs hatása a független változónak a függő értékére. A tanulmányomban az 5% (azaz 0.05) alatti p értéket tekintem szignifikánsnak. Ez az érték jóval e felett van (77.5%), így az összefüggést elvettem.

Nem mutatható ki összefüggés tehát a kérdezett hallgató neme és a politikai, közéleti témájú beszélgetések gyakorisága között, annak ellenére, hogy az adatbázis igen nagy elemszámú (az összefüggés hiánya sok esetben a kis mintaelemszám következménye) (Fazekas 2005). Ez az eredmény azt támasztja alá, **hogy a férfi és női hallgatók szülei ugyanolyan intenzitással vesznek részt a hallgató politikai szocializációjában.**

3. táblázat: A szülők kapcsolata a kérdezett hallgatókkal (férfiak, % és mérleg-index)

	Gyakran	Ritkán	Soha	mérleg-index
érdeklődnek a tanulmányaimról	87.8	10.8	1	86.8
érdeklí őket, hogy mit csinálok szabadidőmben	78.7	19.4	1.7	77
bevonnak a házimunkába	72.5	25.9	1.5	71
bevonnak a családi döntésekbe	61.3	33.7	4	57.3
érdeklődnek a barátaimról	59.9	36.5	2.7	57.2
beszélgetnek velem politikai, közéleti kérdésekről	47.4	41.2	11.2	36.2
a szüleim beszélgetnek velem könyvekről, filmekről	38.3	54.1	7.5	30.8
elmondják a véleményüket a párkapcsolatomról	36.4	47.1	15.7	20.7

4. táblázat: A szülők kapcsolata a kérdezett hallgatókkal (nők, % és mérleg-index)

	Gyakran	Ritkán	Soha	mérleg-index
érdeklődnek a tanulmányaimról	91.3	6.8	1	90.3
érdeklí őket, hogy mit csinálok szabadidőmben	86.5	11.4	1.7	84.8
bevonnak a házimunkába	80.9	17.8	1	79.9
érdeklődnek a barátaimról	72	24.6	2.8	69.8
bevonnak a családi döntésekbe	69.2	25.7	3.9	65.3
elmondják a véleményüket a párkapcsolatomról	59.1	33.4	6.8	52.3
a szüleim beszélgetnek velem könyvekről, filmekről	53.4	40.7	5.7	47.7
beszélgetnek velem politikai, közéleti kérdésekről	44.7	45.7	9.3	35.4

Habár nem igazolódott, hogy a szülők szerepe a családi politikai kommunikációban gyermekük nemétől függően különböző lenne, mégis felfedezhetünk különbségeket a szülői befolyás relatív intenzitását illetően. Az adatok azt mutatják, hogy az egyes dimenziókban, amelyek a szülő-hallgató kapcsolat intenzitását jellemzik, a női hallgatók esetében rendre nagyobb intenzitást

[Ide írhatja a szöveget]

tapasztalunk. **A nők esetében tehát a szülők szocializációs hatása minden téren nagyobb, intenzívebb, mint a férfiaknál, ez alól egyedül a politikai szocializáció kivétel** (3. és 4. táblázat). A női hallgatók kimutathatóan intenzívebb kommunikációs kapcsolatban állnak a szüleikkel. A férfiakra a politikán kívül minden téren kisebb hatást fejtenek ki szüleik, mint a nőkre. **Ha tehát a szocializációs területeken a szülők relatív hatását vizsgáljuk, megállapítható, hogy a többi kommunikációs témához képest a szülői szerep erősebb a férfiaknál, mint a nőknél a politikai szocializációt tekintve.** Míg tehát a női hallgatók szocializációjának minden terén erős a szülői hatás és a politikai szocializációban relatíve a leggyengébb, addig a férfiaknál ugyanez a nominális érték relatíve erősebb, mert a szülők szocializációs hatása egyéb területeken gyengébb.

Karok közti különbségek

A politikai beszélgetések gyakorisága az egyes karokon jelentős eltérést mutat. A kereszttábla-elemzés eredménye alapján kijelenthető (5. táblázat), hogy szignifikáns különbség van az egyes karok hallgatói között a szülőkkel folytatott politikai témájú beszélgetések gyakoriságát tekintve. A chí-négyzet statisztikához tartozó szignifikancia-érték 1% alatti. Ez azt jelenti, hogy a karok közötti különbségek mértéke nem a véletlen műve, van különbség a karok hallgatói között a teljes populációt tekintve. A politikai beszélgetések hallgató és szülő között a leggyakoribbak az Állami- és Jogtudományi, Általános Orvostudományi, Fogorvostudományi és Gyógyszerésztudományi karokon. Ezek a kirívóan magas gyakorisági átlaggal rendelkező karok magas társadalmi presztízsű szakmák, orvosok, fogorvosok, jogászok, stb. képzését látják el. Ez felveti annak lehetőségét, hogy a politikai beszélgetések a magas presztízsű szakok hallgatói között gyakoribbak, mint alacsonyabb presztízsű szakon hallgató társaiknál.

5. táblázat: politikai, közéleti témájú beszélgetések a szülőkkel (karokra lebontva) (% és mérleg-index)

	Gyakran	Ritkán	Soha	mérleg-index
Állam- és Jogtudományi Kar	55.8	40.5	3.7	52.1
Általános Orvostudományi Kar	62.1	32	5.9	56.2
Bölcsészettudományi Kar	46.3	42.6	11.1	35.2
Egészségügyi Kar	35.1	55.3	9.6	24.7
Fogorvostudományi Kar	56.2	34.4	9.4	46.6
Gazdaságtudományi és Vidékfejlesztési Kar	45.9	43.6	10.6	35.3
Gyermeknevelési és Felnőttképzési Kar	24.5	54.7	20.8	3.7
Gyógyszerésztudományi Kar	59	38.5	2.6	56.4
Informatikai Kar	37.1	48.8	14.1	23
Közgazdasági és Gazdaságtudományi Kar	47.6	47.6	7.8	39.8
Mezőgazdaság-, Élelmiszertud.-i és Környezetgazdálkodási Kar	49.1	43	7.9	41.2
Műszaki Kar	38.3	46.4	15.3	23
Népegészségügyi Kar	44.6	50	5.4	39.2
Természettudományi és Technológiai Kar	45.3	43.1	11.7	33.6
Zeneművészeti Kar	41.7	45.8	12.5	29.2

A pirossal jelölt karok a legkisebb értékeket mutatják. A négy pirossal jelölt kar közül kettőben többségben vannak a női hallgatók (Gyermeknevelési és Felnőttképzési Kar, Egészségügyi Kar). A másik két karon jellemzőek a műszaki-technikai szakok, túlnyomóan férfi hallgatókkal (Informatikai Kar, Műszaki Kar). A férfi-nő hallgatók arányát az egyes karokon a 6. táblázat mutatja be, pirossal jelölve a túlnyomóan férfi, sárgával a női karokat.

[Ide írhatja a szöveget]

6. táblázat: Nemek aránya az egyes karokon (%)

	Férfi	Nő
Állam- és Jogtudományi Kar	29.3	70.7
Általános Orvostudományi Kar	34.1	65.9
Bölcsészettudományi Kar	26.7	73.3
Egészségügyi Kar	13.5	86.5
Fogorvostudományi Kar	36.4	63.6
Gazdaságtudományi és Vidékfejlesztési Kar	38.1	61.9
Gyermeknevelési és Felnőttképzési Kar	9.6	90.4
Gyógyszerésztudományi Kar	33.3	66.7
Informatikai Kar	87.4	12.6
Közgazdasági és Gazdaságtudományi Kar	35.4	64.6
Mezőgazdaság-, Élelmiszertudományi és Környezetgazdálkodási Kar	54.7	45.3
Műszaki Kar	75.9	24.1
Népegészségügyi Kar	12.5	87.5
Természettudományi és Technológiai Kar	50.5	49.5
Zeneművészeti Kar	10.6	89.4

Mindenképpen érdekes és magyarázatra szoruló összefüggés, hogy a négy legalacsonyabb gyakoriságú kar közül kettő a „legférfiasabb”, kettő pedig a „legnőiesebb” kar. Ezen a négy karon, ahol a legkisebb a szülők hatása a hallgatók politikai szocializációjára, a legszélsőségesebb a nemek aránya, és mind a két véglet képviselteti magát. A másik négy kar, ahol a legnagyobb a szülők politikai szocializációra gyakorolt súlya, nagyjából átlagos a férfi-nő arány, nincs szélsőséges túlsúlyban egyik nem sem.

Életvitel-típusok

A hallgatók anyagi helyzetével kapcsolatban a kérdőív hat lehetséges forrást sorol fel, ezekről kell a kérdezettnek meghatároznia, a teljes bevételének körülbelül hány százalékát teszi ki. Faktoranalízis segítségével csoportosítottam a hat forrást, ezáltal bevételtípusokat alakítottam ki. Az első faktorba tartozik a családi támogatás, a másodikba a tanulmányi és szociális ösztöndíj, a

[Ide írhatja a szöveget]

harmadikba pedig a saját kereset. A diákhitel egyik faktorba sem illeszkedik, egyedül a második faktorról korrelál, de csak minimális mértékben (8. táblázat). A bevételi faktorok alapján tehát megkülönböztetnek három hallgatói (ideál)típust. **Az első faktort eltartottnak neveztem el, mivel az ide tartozó hallgatók jellemzően családi támogatásból tartják fenn magukat. A második faktor az ösztöndíjas, a harmadik a dolgozó nevet kapta, a rájuk jellemző fő anyagi forrás miatt.**

7. táblázat: A hallgatók bevételi forrásainak faktorai (faktorsúlyok, ezrelék)

	1. faktor	2. faktor	3. faktor
családi támogatás	782	-202	-263
saját kereset	-207	14	549
tanulmányi ösztöndíj	-14	634	82
szociális ösztöndíj, támogatás	-205	457	33
Diákhitel	-327	41	-3
Munkáltatóval kötött tanulmányi szerződés	13	37	224

Szeretném felhívni az olvasó figyelmét, hogy a kialakított bevételi típusok ideáltípusok, azaz semelyik (vagy nagyon kevés) hallgató sem sorolható be tisztán valamelyik kategóriába, a hallgatók többsége, mivel több bevételi forrásból gazdálkodik, több típusba is tartozik, a kérdés hogy melyik forrástípus jelenik meg markánsabban, melyik kevésbé a jövedelmében.

A kérdőív 12 tartós fogyasztási cikket sorol fel, ezekből főkomponens-elemzéssel egy változót állítottam fel (9. táblázat). A főkomponensen belül a DVD lejátszó és a Plazma Tv kapta a legnagyobb súlyt, ezen cikkek megléte jellemzi a legjobban a hallgató körülményeit. **Az így létrehozott változó elemzéséből kiderül, hogy a tartós fogyasztási cikkek tekintetében a dolgozó hallgatók a leginkább felszereltek, átlagosan felszereltek az eltartottak, a legszegényesebben pedig az ösztöndíjasok vannak ellátva a fent említett termékekkel.**

A három típus között szignifikáns eltérés mutatható ki mind a szabadon felhasználható pénzforrást, mind a szórakozásra költött pénzt tekintve. **A dolgozó hallgatók rendelkeznek a legtöbb szabadon felhasználható forrással, és ők is költenek legtöbbet a szórakozásra. Az eltartottak rendelkeznek a legkevesebb szabadon elkölthető pénzzel, mégis az ösztöndíjasoknál többet költenek szórakozásra. Az ösztöndíjasok szabad felhasználású forrása átlagos, mégis ők költik el a legkevesebbet kikapcsolódásra, feltételezhetően azért,**

[Ide írhatja a szöveget]

mert több költség terheli őket, mint az eltartottakat (akik költségeinek egy részét átvállalják a szülők).

Lakókörülmények tekintetében is szignifikáns különbség mutatkozik a három csoport között. A dolgozók jellemzően helyben lakók vagy bejárók, tehát környékeliek, felülreprezentáltak a szüleiktől külön élők. A szülőktől külön élők tekintve az ösztöndíjasok között a jellemző lakásforma a kollégium, az eltartottaknál felülreprezentált a saját lakás vagy albérlet. **A (szülőktől külön élők körében) lakókörülmények tekintetében tehát jobb helyzetűnek tekinthetők az eltartottak és a dolgozók (jellemző az albérletben vagy saját lakásban), rosszabbnak az ösztöndíjasok (főleg kollégiumban laknak).**

8. táblázat: A tartós fogyasztási cikkek főkomponense

Indikátor	Indikátor súlya (ezrelék)
Autó/saját használatban	262
Lakás/saját használatban	157
Mobiltelefonon keresztül internet hozzáférés	335
Számítógép / laptop	254
Számítógépes internet hozzáférés otthon	270
DVD lejátszó	464
Motorkerékpár	270
Értékes sporteszköz (50000.- Ft fölött)	279
digitális kamera	365
házi mozi berendezés (szett)	515
plazma tv	412
játék konzol (pl.: PS, Wii, Xbox, DS)	220

A faktoranalízis nyomán létrehozott tipológia tehát jól lefedi az életkörülmények és életvitel változót, hiszen a jövedelmi forrásokon kívül egyéb változókkal is összefügg. A három típus szignifikáns különbséget mutat lakástípus, szórakozási szokások, szabadon felhasználható jövedelem, tartós fogyasztási cikkek birtoklása tekintetében. Mivel ilyen kiterjedt magyarázó erővel bír, a tipológiát életvitel tipológiának tekintem, a hallgatói típusokat pedig életvitel-típusoknak.

A családi háttér és az életvitel-típusok is szignifikáns különbséget mutatnak. A dolgozók között jellemzőek az alacsony vagy közepes végzettségű (jellemzően 8 általános vagy szakmunkásképző

[Ide írhatja a szöveget]

és szakközépiskola) szülők, az eltartottak között pedig felülreprezentáltak a magas végzettségű szülőkkel rendelkezők (felsőfokú vagy tudományos végzettség). Az ösztöndíjasok esetében egy kettősség figyelhető meg, egyrésztől sok a 8 általános alatti végzettséggel rendelkező szülők gyermeke, másrésztől a szakközépiskolát vagy gimnáziumot végzett szülők. Ez a kettősség feltételezhetően a szociális és tanulmányi ösztöndíj egybevonása miatt van, lehetséges magyarázat, hogy míg az alacsony végzettségű szülők ösztöndíjas gyermekeinél a szociális, a szakközépiskolát vagy gimnáziumot végzett szülők gyermekeinél a tanulmányi ösztöndíj a meghatározó.

Politikai médiafogyasztás

A szélsőjobb oldali eszmerendszer „tetten érése” igen nehéz, mivel a kérdőívben nincsenek direkt, pártpreferenciára vagy politikai világnézetre vonatkozó kérdések. A médiafogyasztás kapcsán azt vizsgáltam, az egyes életvitel-típusok milyen kapcsolatban állnak a kurucinfo, trianon.hu és jobbik.hu weboldalak látogatásával.

Az eredmények mindhárom weblap esetében egybe váganak. Az eltartott faktor egyik esetben sem mutat szignifikáns eltérést, tehát a családi támogatás mértéke nem befolyásolja az oldalak látogatását. Mindhárom honlap esetében kimutatható, hogy az ösztöndíjas hallgatók szignifikánsan ritkábban látogatják ezen lapokat ($p < 0.01$ mindhárom esetben), míg a dolgozók esetében fordított a tendencia, náluk szignifikánsan magasabb a látogatás gyakorisága, legalább is a kurucinfo ($p = 0.028$) és a trianon.hu ($p = 0.005$) esetében, a jobbik.hu ($p = 0.092$) látogatása tendencia-szerű kapcsolatot mutat.

Politikai értékrend-faktorok, a szélsőjobb oldali gyakorlati meghatározása

A 9. táblázat bemutatja, milyen hallgatói értékrend-típusok különböztethetők meg.

A hallgatói típusokat az egyes külső csoportokhoz való viszonyulás és az erősen jobboldalinak tekinthető weblapok bevonásával vizsgáltam. Céлом, hogy egy olyan faktor-változó(ka)t hozzak létre, amely jól kifejezi a szélsőjobboldaliságot, ezáltal a szélsőjobboldali értékrendet, gondolkodást magyarázó változók tesztelésére alkalmas.

[Ide írhatja a szöveget]

9. táblázat: Politikai értékrend-faktorok a külső csoportokhoz való viszonyulás alapján

	Faktorok ¹		
	1	2	3
skinheadek	394	235	405
punkok	793	-32	96
rockerek	636	82	82
globalizáció-ellenesek	475	81	145
emósok	500	-112	132
szélsőjobboldaliak	151	279	948
szélsőbaloldaliak	377	-124	464
Krisna-tudatúak	466	-51	92
Kurucinfo	-51	634	140
Trianon.hu	29	679	-8
Jobbik.hu	-13	855	87

¹ A táblázat számai az egyes faktorok korrelációs együtthatói, ezrelékben kifejezve.

A bevont indikátorok alapján a szélsőjobboldaliság megítélése elkülönül más csoportok, szubkultúrák megítélésétől. Az első faktor általában elfogadó, befogadó minden külső csoporttal szemben, kivéve a skinheadekkel, szélsőjobboldaliakkal és szélsőbaloldaliakkal szemben. Ezt a faktort „elfogadók”-nak neveztem el, az ide tartozó hallgatók jellemzően minden nem-szélsőséges csoporttal szemben toleránsak.

A második és a harmadik faktor általában elutasító a külső csoportokkal, szubkulturális közösségekkel szemben. A második faktor rendszeresen látogatja a vizsgálatba bevont weblapokat, azonban kevésbé elfogadó a szélsőjobboldallal és a skinheadekkel szemben, mint a harmadik faktor, és kifejezetten elutasítja a szélső baloldali csoportot. A harmadik faktor elfogadja a szélsőjobboldaliakat, skinheadeket, kevésbé de még elfogadó a szélső baloldaliakkal szemben. A második és harmadik faktor közül a harmadik (relatív) kevésbé elutasító más csoportokkal (pl. punkok, rockerek, emósok).

A második két faktort tekintem szélsőséges jobboldalinak, azonban mivel a két faktor sok szempontból erősen elkülönül, célszerű őket külön vizsgálni.

[Ide írhatja a szöveget]

A második faktor általában szélsőséges, elfogadja a szélsőjobbboldalt, és (bár kisebb mértékben) a szélsőbalt is, és szintén nem elítélő a skinheadekkel szemben. Elítélő a zsidókkal, romákkal és homoszexuális párokkal szemben. Érdekes, hogy a faktor nem korrelál a jobboldali honlapok fogyasztásával. Őket szélsőjobbboldalinak neveztem el.

A harmadik faktor a radikálisan jobboldali honlapokat rendszeresen látogatókból áll. Ők is, hasonlóan a szélsőjobbboldali faktorhoz, elutasítók a homoszexuálisokkal, zsidókkal és romákkal szemben, azonban erősebben utasítják el az említett csoportokat. Elutasítják még a szociálisan hátrányos helyzetű és bevándorolt csoportokat (kínaiak és arabok). Enyhén elfogadók a szélsőjobbboldaliakkal és a skinheadekkel szemben. Őket a továbbiakban radikális jobbboldalinak nevezem.

A tanulmány elején kifejtettem, hogy nem kívánom cizellálni a szélsőjobbboldaliság fogalmát, ez nem célja tanulmányomnak, azonban a két faktor közötti jelentős médiafogyasztási különbség, a szubkultúrákkal, kisebbségi csoportokkal szembeni vélemény különbségei ezt szükségessé teszik. Ezért választottam szét Filippov nyomán (Filippov 2011) a radikális jobboldali és a szélsőjobbboldali hallgatók típusát.

A szélsőjobboldali és radikális jobboldali értékrend magyarázó változói

Az életvitel-típusok és a szélsőjobboldali gondolkodás között nincs szignifikáns összefüggés. Mindhárom életvitel-faktor független a szélsőjobboldali gondolkodás faktorától ($p_{\text{elstartot}}=0,448$, $p_{\text{ösztöndíjas}}=0,583$, $p_{\text{dolgozó}}=0,564$). A radikális jobboldali faktor már mutat összefüggést, de csak az ösztöndíjasok esetében ($p_{\text{elstartot}}=0,352$, $p_{\text{ösztöndíjas}}=0,015$, $p_{\text{dolgozó}}=0,274$).

A szülők iskolai végzettségét (magyarázó változó) és a faktorváltozókat (függő változó) lineáris regressziós analízissel vizsgálva nem találtam összefüggést. Ez azonban nem feltétlenül jelenti azt, hogy nincs különbség az egyes végzettségi kategóriák között a típusok előfordulását tekintve. A szignifikáns összefüggés hiánya mindössze azt jelenti, hogy nincs lineáris kapcsolat, tehát magasabb végzettségi kategória nem jelent feltétlenül több (vagy negatív összefüggés esetén kevesebb) jobboldali radikális, vagy szélsőjobboldali hallgatót. Variancia-analízist végezve már kimutatható eltérés a szülői végzettség kategóriák között. A 8 általánosnál kisebb végzettségű szülőkkel rendelkező hallgatók között szignifikánsan több mind a radikális jobboldali, mind a szélsőjobboldali identitású. Ezzel szemben a 8 általános végzettségű szülők gyermekei között alulreprezentáltak mindkét szélsőséges jobboldali típus. A szakmunkásképző és szakközépiskola

[Ide írhatja a szöveget]

esetében nincs szignifikáns eltérés, azonban a gimnázium végzettség érdekes összefüggést mutat. Míg a radikális jobboldaliak alul, a szélsőjobboldaliak felülreprezentáltak a gimnáziumot végzett szülők gyermekei körében. A főiskolát, egyetemet végzett vagy tudományos fokozattal rendelkező szülők gyermekei körében átlag alatti a szélsőjobboldaliak száma, azonban a radikális jobboldaliakról ez nem mondható el, itt nincs szignifikáns különbség.

A három típus közül kettő szignifikáns összefüggést mutat a tartós fogyasztási cikkek birtoklásával (plazma tv, házimozzi berendezés, autó, nagy értékű sportfelszerelés, stb.). Az elfogadó faktorba tartozók több és jobb, míg a radikális jobboldaliak kevesebb és rosszabb minőségű tartós fogyasztási cikket birtokolnak az átlagosnál, anyagi helyzetük tehát átlag alatti.

A csoportaktivitást tekintve alapvetően jellemző, hogy a két jobboldali faktor fordítottan arányos összefüggést mutat a klubok, csoportok többségével, tehát általánosan passzív. Ez leginkább a radikális jobboldali faktorról jellemző, de igaz a szélsőjobboldali típusra is.

Az on-line kérdőív egyik kérdése az egyes értékek fontosságára kérdez rá a kérdezett életében. Ezen értékek fontosságát vettem össze a radikális jobboldali és szélsőjobboldali faktorokból létrehozott faktor-változókkal, lineáris regressziós analízist alkalmazva.

10. táblázat: a szélsőjobboldali és radikális jobboldali típusok értékrend-különbségei.

	Radikális jobboldali		Szélsőjobboldali	
	B ¹	Szignifikancia ²	B ¹	Szignifikancia ²
Béke	-141	szignifikáns	-54	tendencia-szerű
Belső harmónia		nem szignifikáns	-78	tendencia-szerű
Családi biztonság	-116	szignifikáns		nem szignifikáns
Egyenlőség	-46	szignifikáns	-67	szignifikáns
Haza biztonsága	185	szignifikáns	115	szignifikáns
Igaz szerelem		nem szignifikáns	70	tendencia-szerű
Társadalmi megbecsülés		nem szignifikáns	60	szignifikáns
Üdvözülés		nem szignifikáns	72	szignifikáns
Alkotó szellem		nem szignifikáns	-44	tendencia-szerű
Bátorság, gerincesség	103	szignifikáns	78	szignifikáns
Előítéletektől való mentesség	-88	szignifikáns	-154	szignifikáns
Jókedv	-68	szignifikáns	91	szignifikáns

¹ A B érték az összefüggés erősségét mutatja meg. Pozitív B érték esetén a két változó között egyenes arányosság, negatív B érték esetén fordított arányosság áll fenn.

² A szignifikancia megállapításánál 5%-os szignifikancia szintet használtam. Tendencia-szerű kapcsolatot állapítottam meg 5 és 7%-os szignifikancia érték között.

A radikális jobboldali faktor szignifikáns összefüggést mutat a következő értékekkel (10. táblázat): pozitív, azaz egyenesen arányos az összefüggés a „bátorság, gerincesség” és a „haza biztonsága” értékek esetében, szignifikáns eltérés és fordított arányosság tapasztalható a „család

[Ide írhatja a szöveget]

biztonsága”, „béke”, „egyenlőség”, „előítéletektől való mentesség”, „megbocsátás” és érdekes módon a „jókedvűség” esetében. Ezeket az értékeket tehát kevésbé tartják fontosnak a radikális jobboldali faktorba tartozók.

A szélsőjobboldali faktorba tartozók esetében, hasonlóan a radikális jobboldaliakhoz, szintén kisebb fontossággal bírnak a „béke”, az „egyenlőség” és az „előítéletektől való mentesség”, és az átlagosnál fontosabb értékek a „haza biztonsága” és a „bátorság, gerincesség”.

A két típus között különbség mutatkozik azonban a „belső harmónia” és „alkotó szellem” értékeknél, itt csak a szélsőjobboldaliaknál fedezhető fel tendencia-szerű negatív kapcsolat, ezek az értékek csak a szélsőjobboldali faktorba tartozók számára kevésbé fontosak, a radikális jobboldaliaknál nincs eltérés az átlagtól. Az „igaz szerelem”, „társadalmi megbecsülés” és „üdvözülés” olyan értékek, melyek a szélsőjobboldaliak számára átlag feletti fontossággal bírnak. Érdekes a „jókedv”, mint érték megítélése, itt a legélesebb a különbség a két összehasonlított faktor között. Míg a radikális jobboldaliaknál szignifikánsan átlag alatti, a szélsőjobboldaliak esetében szignifikánsan átlag feletti fontossággal bír a jókedv, az életvidámság, a könnyed életvitel.

A faktorok összefüggése a nemmel, mint magyarázó változóval részben igazolja a RECON vizsgálat tipológiáját. A radikális jobboldal típusába szignifikánsan több férfi tartozik, a szélsőjobboldaliak esetében nem mutatható ki ilyen összefüggés. A radikális jobboldali kategória tehát a RECON „macsó-nemzeti” típusának felel meg, mind nemi eloszlását, mind a preferált értékeket tekintve.

Összefoglalás

Tanulmányomban a Debreceni Egyetem hallgatóinak politikai identitásával, ezen belül is a szélsőjobboldali politikai identitással foglalkoztam. A kutatásom során a campus-lét kutatás online kérdőívének adatait elemeztem. Az eredmények alapján két, egymástól sok szempontból különböző szélsőségesen jobboldali hallgatói csoportot különböztettem meg, ezeket (Filippov nyomán) radikális jobboldalinak és szélsőjobboldalinak neveztem el.

A nemek eloszlását tekintve csak a radikális jobboldali faktornál mutatkozik szignifikáns különbség. Ebben a típusban a férfiak felülreprezentáltak a nőkkel szemben. Ez az eredmény a RECON demokráciavizsgálat „macsó-nemzeti” típusára hasonlít, mely szintén egy jellemzően maskulin, erősen jobboldali identitás-típus.

[Ide írhatja a szöveget]

A két típus különbségeket mutat a szülők iskolai végzettségét tekintve, míg a gimnáziumi végzettségű szülők gyermekei között a radikális jobboldaliak alul, addig a szélsőjobboldaliak felülreprezentáltak. A szélsőjobboldaliak ezzel szemben a magas végzettségű szülők gyermekei között alulreprezentáltak, míg a radikális jobboldaliaknál nincs kimutatható különbség.

A vizsgált szélsőségesen jobboldali weblapok (jobbik.hu, rianon.hu és kurucinfo) közül a radikális jobboldali faktor előszeretettel látogatja mindhárom oldalt, míg a szélsőjobboldali faktortal a három weboldal fogyasztása csak enyhén vagy nem korrelál (a rianon.hu esetében nincs korreláció).

A radikális jobboldali típusba tartozó hallgatók számára (a többi debreceni hallgatóhoz képest) fontosabb értékek a „bátorság, gerincesség” és a „haza biztonsága” kevésbé fontosak a „család biztonsága”, „béke”, „egyenlőség”, „előítéletektől való mentesség”, „megbocsátás” és érdekes módon a „jókedvesség” is. A szélsőjobboldali faktorba tartozók esetében, hasonlóan a radikális jobboldaliakhoz, szintén kisebb fontossággal bírnak a „béke”, az „egyenlőség” és az „előítéletektől való mentesség”, a radikális jobboldali hallgatókkal szemben azonban a kevésbé fontosnak tartott értékek listája kiegészül a „belső harmónia” és az „alkotó szellem” értékekkel. Az átlagosnál fontosabb értékek a „haza biztonsága” és a „bátorság, gerincesség” (ezek szintén megjelennek a radikális jobboldaliaknál), kiegészülve az „igaz szerelemmel”, „társadalmi megbecsüléssel” és „üdvözüléssel”, melyek szintén fontosak a szélsőjobboldaliak számára, de a radikálisoknál nem fontosabbak az átlagosnál. Érdekes még a „jókedv”, mint érték megítélése, itt a legélesebb a különbség a két összehasonlított faktor között. Míg a radikális jobboldaliaknál szignifikánsan átlag alatti, a szélsőjobboldaliak esetében szignifikánsan átlag feletti fontossággal bír a jókedv, az életvidámság, a könnyed életvitel.

A tanulmányom második részében az on-line adatbázis kvantitatív elemzését egyrészt kvalitatív elemzéssel (fókuszcsoporthozos interjú és szociometria), másrészt más adatbázisok bevonásával regionális összehasonlítással egészítem ki. A kvalitatív kutatás során fókuszcsoporthozos interjút készíték a Debreceni Egyetem különböző világnézetű, politika iránt érdeklődő hallgatóival, ezt szélsőjobboldali csoportok körében felvett szociometriai tesztekkel egészítem ki. Az interjú és szociometriai adatfelvételek mélyíteni, cizellálni hivatottak az on-line adatbázis alapján felállított tipológiát, feltárni a hallgatók politikai identitásának motivációit. A regionális összehasonlítás lehetővé teszi, hogy a felállított tipológiát összehasonlítsam más felsőoktatási intézményben

[Ide írhatja a szöveget]

hallgatók politikai értékvilágával, lehetővé teszi a debreceni sajátosságok elkülönítését a máshol is tapasztalható összefüggésektől.

A kétrészes tanulmány során átfogó választ keresek arra, milyen okok és motivációk húzódnak meg a mögött a napjainkban tapasztalható folyamat mögött, melynek során a szélsőjobbaldali eszmék egyre nagyobb teret hódítanak a magyar felsőoktatás hallgatói körében.

[Ide írhatja a szöveget]

Felhasznált irodalom

- Brandtmüller Ágnes Zita (2009): Az egészségnyereség elosztásának társadalmi szempontjai, Phd értekezés. http://phd.lib.uni-corvinus.hu/440/1/brandtmuller_agnes.pdf (utolsó megtekintés 2011. október 30.)
- Brown, S. R. (1993): A primer on Q methodology. *Operant Subjectivity* 16, 91-138.
- Gimes Gergely – Juhász Attila – Kiss Kálmán – Krekó Péter (2009): Láttelelet 2009. Kutatási összefoglaló a hazai szélsőjobboldal megerősödésének okairól. Political Capital Institute és Magyar Antirasszista Alapítvány. <http://www.scribd.com/doc/31261194/Lattelet-2009-Copyright-Political-Capital> (utolsó megtekintés: 2011. 11. 26.)
- Heller Mária – Kriza Borbála – Kurucz Erika (2009): Q-study of patterns of collective identities among university students in Hungary. Preliminary report.
- Filippov Gábor: A név kötelez. *Politikatudományi Szemle* 2011/3. szám, 130-157. oldal.
- Mudde, Cas (2000): *The ideology of the extreme right*. New York, Manchester University Press.
- Szabó Ildikó (2009): Nemzet és szocializáció. Budapest, L'Harmattan Kiadó.
- Szabó Ildikó – Falus Katalin (2000): Politikai szocializáció közép-európai módra. A magyar sajátosságok. *Magyar Pedagógia* 100.évf. 4. szám 383-400. o.
- Székelyi Mária - Barna Ildikó (2008): Túlélőkészlet az SPSS-hez. Budapest, Typotex.
- Fazekas István (szerk.) (2005): Bevezetés a matematikai statisztikába. Debrecen, Kossuth kiadó.
- Wéber Attila (2010): Metamorfózisok. A magyar jobboldal két évtizede. Budapest, Napvilág Kiadó.